

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 28 oktober 2011

Mål nr

Ö 1586-09

KLAGANDE

LP

Ombud: Advokaterna PB och EN

MOTPARTER

1. Laholms Sparbank, 549201-6059

Box 77

312 22 Laholm

Ombud: Advokat LS

2. Swedbank AB, 502017-7753

105 34 Stockholm

Ombud: Advokat CD

SAKEN

Avvisande av yrkande

Dok.Id 60476

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut 2009-03-04 i mål Ö 8755-08

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrätts beslut undanröjer Högsta domstolen tingsrätts avvisningsbeslut.

Högsta domstolen förpliktar Laholms Sparbank och Swedbank AB att solidariskt ersätta LPs rättegångskostnad i Högsta domstolen med 68 750 kr, inklusive mervärdesskatt, avseende arvode jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

LP har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrätts beslut ska återförvisa målet till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Laholms Sparbank och Swedbank AB har bestritt yrkandet.

Parterna har begärt ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

1. Tvisten mellan LP samt Laholms Sparbank och Swedbank AB har sin bakgrund i ett avtalsförhållande som uppkom sedan LP försålt sin fädernesgård och efter råd från sin advokat i oktober 2002 kontaktat Laholms Sparbank

för placering av en del av kapitalet, ca 1,5 miljoner kronor, i vissa närmare specificerade aktier (se p. 4 nedan). Kontakten resulterade i att ett stort antal transaktioner avseende aktier, optioner och terminer kom att genomföras från och med hösten 2002 till och med hösten 2004.

2. LP väckte talan mot Laholms Sparbank och Swedbank AB med yrkande om ersättning i form av skadestånd uppgående till 3 311 909 kr. Yrkandet justerades sedermera till 3 007 759 kr. Av det yrkade beloppet avsåg 2 314 614 kr den skada som uppkommit till följd av utförda options- och terminsaffärer och 689 145 kr utebliven vinst till följd av två ej utförda aktieaffärer under hösten 2004. Yrkandet avsåg med andra ord den beloppsmässiga skillnaden mellan å ena sidan det kapital LP skulle ha haft om inga åtgärder alls hade vidtagits med medlen utöver de två affärer som trots hans önskemål inte genomförts och å andra sidan det kapital som återstod efter Laholms Sparbanks förvaltning.

3. Till stöd för yrkandet åberopade LP att Laholms Sparbank i strid med parternas avtal genom försummelse underlåtit att utföra ett antal åtgärder, att banken brustit i ett antal skadegörande hänseenden vid fullgörelsen av avtalet samt att detta medfört att LP lidit ekonomisk skada. Bland de närmare angivna grunderna angav LP bl.a. att Laholms Sparbank brustit i sin skyldighet att informera om risker förenade med handel med optioner och terminer, inte gjort en lämplighetsprövning av honom som derivatkund, inte gjort förlöpande lämplighetsprövningar inför varje options- och terminsaffär för att förvissa sig om lämpligheten med hänsyn till hans ekonomiska förutsättningar, lämnat förslag och gett sådan rådgivning som inte överensstämde med hans behov och önskemål och syftet med de tjänster han efterfrågat samt lämnat sådana förslag och gett sådan rådgivning som inte varit anpassad till hans kunskapsnivå.

4. LP ändrade därefter det yrkade beloppet ytterligare en gång, nu till att avse 4 355 855 kr. Han åberopade därvid dels att Laholms Sparbank i strid med lagen om värdepappersrörelse avrått LP från att göra en långsiktig investering i de aktier som hans advokat i oktober 2002 rått honom att köpa (ABB, WM-data, Skandia, Boss Media och Ericsson), dels att banken i strid med lagen om värdepappersrörelse och gällande normer förvaltade värdepapper åt LP, dels att bankens rådgivning och förvaltning medfört en ersättningsgill skada. De uteblivna köpen under hösten 2004 åberopades inte längre som grund för talan.

5. Det förhöjda yrkandet avsåg alltså den beloppsmässiga skillnaden mellan å ena sidan det kapital LP skulle ha haft om medlen ursprungligen placerats enligt hans önskemål och den placeringen behållits under hela perioden och å andra sidan det kapital som återstod efter Laholms Sparbanks förvaltning, i båda fallen med beaktande av de uttag som LP gjort under perioden.

6. Efter invändning av Laholms Sparbank och Swedbank AB fann tingsrätten att det nya yrkandet och de omständigheter som detta grundades på inte kunde anses utgöra en tillåten taleändring enligt 13 kap. 3 § första stycket 3 rättegångsbalken och avvisade därför yrkandet. Sedan beslutet överklagats har hovrätten avslagit överklagandet.

7. Enligt 13 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken får väckt talan inte ändras. En första fråga är emellertid om LPs påstående att Laholms Sparbank i strid med lagen om värdepappersrörelse avrått honom från att göra en långsiktig investering i de aktier, som hans advokat i oktober 2002 rått honom att köpa, alls innebär en taleändring. I det hänseendet märks paragrafens tredje stycke. Där föreskrivs att det inte innebär någon taleändring att käranden åberopar ny omständighet till stöd för sin talan utan att saken ändras. Det föranleder spørsmålet huruvida ett beaktande av påståendet skulle ändra

identiteten av den talan som LP väckt (jfr Per Olof Ekelöf, Processuella grundbegrepp och allmänna processprinciper, 1956, s. 80 f.).

8. Det finns i detta sammanhang anledning att notera att det föreligger ett systematiskt samband mellan 13 kap. 3 § tredje stycket och bestämmelsen i 17 kap. 11 § första stycket, vari föreskrivs att en dom äger rättskraft beträffande den avgjorda saken (jfr bl.a. NJA 1984 s. 733 och NJA 1999 s. 520). Sambandet innebär att om en omständighet efter det att dom rörande saken meddelats (jfr 17 kap. 1 §) till följd av domens rättskraft inte kommer att kunna läggas till grund för ny talan, så ska åberopandet i princip inte anses utgöra en taleändring. Vad som utgör saken bestäms således på samma sätt enligt de båda bestämmelserna.

9. Det förhöjda yrkandet baseras på en skadeståndsberäkning där det verkliga händelseförloppet är oförändrat men det hypotetiska händelseförloppet ändrats till att avse de affärer som LP ursprungligen önskade få utförda men som till följd av bankens rådgivning inte utfördes. Fråga är emellertid om samma uppdragsförhållande, som inbegripit såväl rådgivning som placeringar, och det rör sig om förvaltning av samma kapital, vilken förvaltning oförändrat påstås ha varit oaktsam i olika hänseenden och därmed skadeståndsgrundande.

10. De nya påståendena rörande det hypotetiska händelseförloppet kan i betraktande av det anförda inte, om de beaktas, anses förändra identiteten av den talan som LP väckt. Eftersom saken således är oförändrad finns inget hinder mot att dessa påståenden läggs till grund för LPs ursprungliga yrkande. Det bör i sammanhanget noteras, att det inte kan antas att LP vare sig under eller efter denna rättegång skulle, om tingsrättens avvisningsbeslut stod sig, kunna väcka talan om skadestånd grundat på de icke genomförda affärer som han nu har åberopat till stöd för den ändrade beräkningen av skadeståndet.

11. Frågan är då om det förhöjda yrkandet kan anses innebära en otillåten taleändring. I 13 kap. 3 § tredje stycket föreskrivs att om käranden beträffande samma sak inskränker sin talan, t.ex. yrkar ett lägre belopp, utgör detta inte en ändring av talan. En höjning av det yrkade beloppet har däremot ansetts utgöra en sådan ändring (se Peter Fitger, Rättegångsbalken, version den 15 maj 2011, Zeteo, kommentaren till 13 kap. 3 §).

12. Huruvida ett förhöjt beloppstyrkande i sig innebär en taleändring eller inte torde emellertid i ett fall av förevarande slag sakna praktisk betydelse. I 13 kap. 3 § första stycket 3 föreskrivs nämligen att käranden får framställa nytt yrkande, om det stöder sig på väsentligen samma grund. Det gäller då så mycket mer om grunden inte alls ändras, d.v.s. att fråga är om samma grund. Ett exempel är att käranden avseende ett visst krav, exempelvis hyra för visst kvartal, vill utvidga sitt yrkande till ett högre belopp sedan han anser sig ha felbedömt storleken på det kravet (jfr Per Olof Ekelöf och Robert Boman, Rättegång II, 8 uppl. 1996, s. 139).

13. I det aktuella fallet har konstaterats att vad LP nu har åberopat till stöd för skadeståndsberäkningen inte utgör någon taleändring. En konsekvens av det är att det förhöjda yrkandet stöder sig på vad som enligt 13 kap. 3 § första stycket 3 är att anse som samma grund som den väckta talan vilar på. Yrkandet är därför tillåtet.

14. Mot bakgrund av det anförda ska, med ändring av hovrättens beslut,

tingsrättens avvisningsbeslut undanröjas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog,
Ann-Christine Lindeblad, Johnny Herre (referent), Agneta Bäcklund
och Svante O. Johansson
Föredragande justitiesekreterare: Ulf Lundqvist